

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Quæ sit materia studiositatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

¶ Præ. Tentatio primorum parentum fuit p suggestionem: potest autem diabolus etiam suggerere homini absque aliqua exteriori sensibili creatura. Cum ergo primi parentes essent spirituali mente præditi, minus sensibilibus quam intelligibilibus inhaerentes, conuenientius fuisse, q̄ solum spirituali tentatione homo tentaretur, quam exteriori.

¶ Præ. Non potest conuenienter aliquis malum suggerere, nisi per aliquod apparens bonū: sed multa alia animalia habent maiorem apparētiā boni, quam serpens. non ergo cōuenienter tentatus fuit homo a diabolo per serpentem.

¶ Præ. Serpens est animal irrationale: sed animal irrationali non competit sapientia, nec locutio, nec pena. ergo inconuenienter inducitur serpens esse callidior cunctis animalibus, vel prudentissimus omnium bestiarum, secundum aliam translationem. Inconuenienter etiam inducitur fuisse mulieri locutus, & a Deo punitus.

SED CONTRA est, q̄ id q̄ est primū in aliquo genere, dē esse proportionatū his, quæ in eodē genere cōsequitur: sed in quolibet genere peccati inuenitur ordo primæ tētionis, in quā videlicet p̄cedit in sensualitate, quæ p̄ serpentē signatur, peccati cōcupiscentia: in rōne inferiori, quæ signatur per mulierē, delectatio: in rōne superiori, quæ signatur per virum, consēsus peccati, vt Aug. dicit 12. de Tri.* ergo congruus fuit ordo primæ tentationis.

RESPON. Dicendū, q̄ homo cōpositus est ex duplici natura, intellectuā scilicet, & sensitua: & ideo diabolus in tētatione hominis vsus est incitamento ad peccādum dupliciter. Vno modo, ex parte intellectus, in quantum promisit diuinitatis similitudinē per scientiā adeptionem, quam homo naturaliter desiderat. Alio modo, ex parte sensus, & sic vsus est his sensibilibus rebus, quæ maximam habent affinitatem ad hominem, partim quidem in eadem specie tentans virum per mulierem, partim verō in eodem genere tentans mulierem per serpentem, partim vero ex genere propinquo proponens pomum ligni vetiti ad edendum.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ in actū tētionis diabolus erat sicut principale agēs, sed mulier affumebatur quasi instrū tentationis ad deiciendū virū, tū quia mulier erat infirmior viro, vnde magis seduci poterat: tū ēr p̄ coniunctionē eius ad virum maximē per eam diabolus poterat virum seducere. Non tñ est eadem ratio principalis agentis, & instrūmenti. Nam principale agens oportet esse potius, q̄ non requiritur in agente instrumentali.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ suggestio, qua spiritalia liter diabolus homini aliquid suggerit, ostendit diaboli plus habere potestatis in homine, q̄ suggestio exterior: quia per suggestionem interiorē immutatur a diabolo, sāt ē homini phantasia, sed p̄ suggestionem exteriorē immutatur sola exterior creatura. Diabolus enim minimum potestatis habebat in homine ante peccatū: & ideo nō potuit cum interiori suggestionē, sed solum exteriori tentare.

AD TERTIVM dicēdum, q̄ sicut Aug. dicit 11. sup. Genes. ad literā, * non debemus opinari, q̄ serpentē sibi, per quem tentaret, diabolus eligeret. Sed cum esset in illo decipiendi cupiditas, non nisi per illud animal potuit, per quod posse permissus est.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ sicut Aug. dicit 11. sup. Genes. ad literā, serpens dīctus est sapiens, vel callidus, siue prudens, pp̄ astutiā diaboli, quæ in illo age-

bat dolū. Sicut dī prudens, uel astuta lingua, quæ prudens, uel astutus mouet ad aliquid prudēter, uel astute suadendum. Neque etiam serpens verborum sonos intelligebat, qui ex illo fiebant ad mulierem. Neque enim conuersa credenda est anima eius in naturam rationalem: quandoquidem nec ipsi homines, quorum rationalis natura est, cum dæmon in eis loquitur, sciunt quid loquantur. Sic ergo locutus est serpens homini, sicut asina in qua sedebat Baalā propheta, locuta est homini, nisi q̄ id fuit opus diabolicum, hoc angelicum. Vnde serpens non est interrogatus, cur hoc fecerit: quia non in sua natura ipse hoc fecerat, sed diabolus in illo, qui iam ex peccato suo igni destinatus fuerat sempiterno. Quod autem serpenti dicitur, ad eum qui per serpentē ope-

ratuS est, refertur. Et sicut Aug. dicit in libro* super Genes. contra Manichæos. Nunc quidem eius pœna, scilicet diaboli, dicitur, qua nobis cauendus est, non ea quæ ultimo iudicio reseruat. Per hoc enim, quod ei dicitur. Maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ, pecora illi præponuntur non in potestate, sed in conseruatione naturæ suæ: quia pecora non amiserunt beatitudinem aliquam cœlestem, quam nunquam habuerunt, sed in sua natura quam acceperunt, peragunt uitā. Dī etiam ei: Pectore & ventre repest, fm̄ aliam literam. Vbi nomine pectoris significatur superbia, quia ibi dominatur impetus animæ: noīe autem ventris significat carnale desiderium, quia hæc pars mollior sentitur in corpore: his autem rebus serpit ad eos quos vult decipere. Quod autem dicitur: Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ, duobus modis intelligi pōt, vel ad te pertinebunt quos terrena cupiditate deceperis, id est, peccatores, qui terræ nomine significatur: uel tertium genus tentationis, id est, cupiditatis, his verbis figuratur, quod est curiositas. Terram, n. qui manducat, profunda & tenebrosa penetrat. Per hoc autem quod inimicitia ponuntur inter ipsum & mulierem, ostenditur nos non posse a diabolo tentari, nisi per illam animale partem, quæ quasi mulieris imaginem in homine gerit, siue ostendit. Semen autem diaboli est peruersa suggestio: semen mulieris, fructus boni operis, quod peruersæ suggestioni resistit. Et ideo obseruat serpens plantam mulieris, ut si quando in illicita labitur, delectatio illam capiat: & illa obseruat caput eius, ut eum in ipso initio malæ suasionis excludat.

Lib. 3. ca. 17. in medio. como 1.

C

D

QVAESTIO CLXVI.

De Studiofate, in duos articulos diuisa.

POSTEA considerandum est de studiofate, & curiositate sibi opposita.

E CIRCA studiofatem autem quæruntur duo

¶ Primo, Quæ sit materia studiofatis.

¶ Secundo, Vtrum sit pars temperantiz.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum materia studiofatis sit proprie cognitio.

AD PRIMVM sic proceditur Videtur, q̄ materia studio-

¶ Super Questionem 166 & 167.

N questio, duabus simul scilicet 166. & 167. de studiofate & curiositate, duo dubia occurrunt. Primum, de subiecto studiofatis, & curiositatis, an sit appetitus superior, qui est uoluntas: an appetitus inferior, qui est concupisibilis & irascibilis. Et ratio dabit est, quia ex parte materie apparet, quod in uoluntate sint subiectiue: quia cognoscere, (quod materia est utriusque) non arctatur ad cognitionem sensitiuam

Supr. q. 160. art. 2. cor. & infr. q. 167. artic. 1. cor.

uam, sed comprehendit etiam cognitionem intellectum ut clare patet in 1. artic. q. 167. Ex hoc enim quod materia est aliorum omnium sensibili & imaginabili, sequitur quod ad appetitum intellectum, qui est uoluntas, spectet, sicut de humilitate & superbia ex simili ratione conclusum est. Ex natura autem tam talis uirtutis, quam uicii, apparet quod non est in uoluntate. Nam, ut superius patet, nulla moralis uirtus ordinata praecise ad naturale bonum habentis est in uoluntate, quia uoluntas ex propria natura inclinatur in secundum rationem propriam habentis bonum non in uoluntate. Constat autem quod studiofitas ordinatur per se primo & directe in proprium habentis bonum, scilicet in rectitudinem appetitus cognoscendi, & non supernaturale, quia hoc rationem naturalem luminis non excedit. Igitur nec studiofitas, nec curiositas est in uoluntate.

Q. 118. art. 2.

¶ Secundum de proprietate uirtutis, an scilicet studiofitas sit proprie uirtus. Et est ratio dubii: quia ex conditione materiae apparet, quod non sit uirtus. Nam materia eius dicitur esse cognitio, seu illius appetitus. Cognitio autem omnium tam intellectualis, quam sensitiua, bona secundum se est: & appetitus eius consequenter bonus per se est. Constat autem quod materia propria uirtutis moralis non est secundum se bona, sed per se indiget regulatione ad hoc ut sit bona. Si enim timere, audere, delectari &c. essent per se bona, non esset opus aliqua uirtute moralis firmatiua timoris, aut moderatiua audaciae, uel delectationis. Cum igitur cognoscere ut sic, tam per intellectum, quam per sensum sit per se bonum, & consequenter appetitus cognoscendi sit per se bonus, ut patet in bonum obiectum factum nem laus, consequenter non sit proprie cognitio. Studiofitas enim dicitur ad hoc, quod adhibet studium aliquibus rebus: sed in qualibet materia dicitur hoc studium adhibere ad hoc, quod recte faciat, quod est faciendum. ergo uidetur, quod non sit specialis materia studiofitatis cognitio.

¶ 2. Prae. Studiofitas curiositati opponitur: sed curiositas, quae a cura dicitur, potest esse circa ornatum uelutium, & circa alia huiusmodi quae pertinent ad corpus. unde Apostolus dicit ad Ro. 13. Carnis curam ne feceritis in desideriis. ergo studiofitas non est solum circa cognitionem.

¶ 3. Prae. Hieremia 6. dicitur. A minore usque ad maiorem omnes auaritia student: sed auaritia non est proprie circa cognitionem, sed magis circa possessionem diuitiarum, ut supra dictum est. ergo studiofitas, quae a studio dicitur, non est proprie circa cognitionem.

SED CONTRA est, quod dicitur Prover. 27. Stude sapientiae, fili mi, & laetifica cor meum, ut possis respondere exprobranti sermonem: sed eadem studiofitas est, quae laudatur ut uirtus, & ad quam lex inuitat. ergo studiofitas est proprie circa cognitionem.

RESPON. Dicendum, quod studium praecipue importat uehementem applicationem mentis ad aliquid: mens autem non applicatur ad aliquid, nisi cognoscendo illud. Unde prius mens applicatur ad cognitionem, secundario autem applicatur ad ea, in quibus homo per cognitionem dirigatur: & ideo studium per prius respicit cognitionem, & per posterius quaecumque alia, ad quae operanda, directione cognitionis indigemus. Virtutes autem proprie sibi attribunt illam materiam, circa quam primo & principaliter sunt, sicut fortitudo pericula mortis, & temperantia delectationem tactus: & ideo studiofitas proprie dicitur circa cognitionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod circa alias materias non potest aliquid recte fieri, nisi secundum quod est praeparatum per rationem cognoscendam: & ideo per prius studiofitas cognitionem respicit, cuiusque materiae studium adhibeatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex affectu hominis trahit mens eius ad intendendum his ad quae afficitur, sicut illud Matth. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia circa ea quibus caro fouetur, maxime homo afficitur, consequens est, quod cognitio hominis uertetur circa ea quibus caro fouetur, ut scilicet

cet homo inquirat, qualiter homo optime possit carni suae subuenire: & secundum hoc curiositas ponitur circa ea quae ad carnem pertinent ratione eorum, quae pertinent ad cognitionem.

AD TERTIUM dicendum, quod auaritia inhiat ad lucra conquirenda, ad quod maxime necessaria est quaedam perita terrenarum rerum: & secundum hoc studiofitas attribuitur his, quae ad auaritiam spectant.

ARTICULVS II.

Verum studiofitas sit pars temperantiae.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod studiofitas non sit pars temperantiae. Studiofitas enim dicitur aliis secundum studiofitatem: sed uirtutes aliter omnes uirtutes vocatur studiofitas, ut patet per Philosophum, qui frequenter sic uirtutes nomine studiofitas. ergo studiofitas est generalis uirtus, & non est pars temperantiae.

¶ 2. Prae. Studiofitas, sicut dictum est, ad cognitionem pertinet: sed cognitio non pertinet ad uirtutes morales, quae sunt in appetitu animae parte, sed magis ad intellectuales, quae sunt in parte cognoscitua, unde & sollicitudo est actus prudentiae: ut supra habitum est. ergo studiofitas non est pars temperantiae.

¶ 3. Prae. Virtus quae ponitur pars alicuius principalis uirtutis, assimilatur ei quantum ad modum: sed studiofitas non assimilatur temperantiae quantum ad modum, quia temperantiae nomen sumitur ex quadam reformatione, unde magis opponitur uicio, quod est in excessu. Nomen autem studiofitatis sumitur e contrario ex applicatione animae ad aliquid: unde magis uicio opponitur, quod est in defectu, in negligentia studendi, quod uicio quod est in excessu, scilicet curiositati, unde per horum similitudinem dicitur Hieronymus in libro Erym. quod studiofitas dicitur quod studiofitas curiositas. ergo studiofitas non est pars temperantiae.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de moribus Ecclesiae. Curiositas esse prohibetur, quod magna temperantia minus est: sed curiositas prohibetur per studiofitatem moderatam. ergo studiofitas est pars temperantiae.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ad temperantiam pertinet moderari motum appetitus, ne superflue tendat in id quod naturaliter concupiscitur. Sicut autem naturaliter homo concupiscit delectationem